A makk és gubics termő erdőkről.

I.

Hazánk erdeiben a makk és gubics termelés, különösen az alsó vidékeken olly gyakori és jövedelmező szokott lenni, miszerint ezen erdei mellékhasználat megérdemli, hogy a főhasználat ha bár alája nem rendeltetik is, de minden esetre ezen mellékhasználat elömozditására szabályoztassék, annál inkább miután e mellékhasználat évről évre kissebb nagyobb, és a kedvező években tetemes jövedelmet ád.

Sajnosan kell tapasztalni, hogy nálunk némely erdőszők, kik külömben szakképzettségöknél fogva a jelesek közé való számitást megérdemelnék, e tekintetben gyakran nagy tapintatlanságot tanusitanak.

Sokan ugyanis tudományos és gyakorlati képzettségöket külföldön, az ottani viszonyokhoz alkalmazottan nyerék, s úgy látszik vagy nem tudják az ottani és a hazánkbeli viszonyok közötti különbséget helyesen felfogni, vagy a magokban jó és helyes elveket az itteni viszonyokhoz alkalmazni.

Látjuk, hogy némely vidékeken, hol a tölgy a legszebben tenyészik, s évenkinti makk és gubics termése által ezerekre menő jövedelmet ád, — ezen hasznos geszt nem méltányoltatik kellőleg, söt inkább az erdeifenyőnek (Kiefer; Pinus sylvestris) adatik elöny.

És miért?

Azt állitják, hogy a gyors növésü erdeifenyő védelme alatt, — melly sürü koronájának árnya által a talajt hüsen és nedvesen tartja, könnyebben kél és nő a tölgy, azért a tölgy vágásokat, elegyesen erdeifenyő és tölgygyel vetik vagy ültetik be, azon szándékkal, hogy midön majd a tölgyserdény elég nagy és izmos leend, akkor az erdei-

fenyő kivágassék; így egy kis mellék jövedelem is biztossittatik, a föld pedig az erdeifenyő dúsan hulló tűi által javittatik.

Ezen elméleti elv a kivitelben rendesen nem vezet a kivánt czélhoz; mert a nem árnyigényes, a ritkán álló anya- és felgesztek védelme alatt legszebben fejlődő tölgy, melly más védelemre nem szorul sőt inkább a lég és világosság nagyobb befolyását kivánja, az ifju korában gyorsan növő erdeifenyő által túlszárnyaltatik és elnyomatik.

Midőn azomban a védültetvény rendeltetését már elérte volna, t. i. midőn a tölgyserdény elég nagygyá fejlődött, és az öt túlszárnyalt erdeifenyő által való elnyomás veszélyének van kitéve, s így a védnövény kivágási ideje elérkezett; akkor az erdeifenyő még olly vékony, hogy az abból várható haszon igen csekélyre tehető annál inkább, miután az illy vidékeken a puha fa értéke majdnem a semmire (?) reducálódik.

Magok az illetők is, látván az illy gyönyörü, sürü fiatalosokat, a fejszét bele vágni irtóznak. Az erdeifenyő ültetvény tehát megmarad, a szegény elnyomott tölgyek pedig vagy kivesznek vagy egész éltökön át nyomorognak, és uralkodik a téren egy roszabb és olcsóbb fát adó gesztnem; a makkoltatás- és gubicsból bejönni szokott ezerek pedig elmaradnak egészen.

Ehez járul még az is, hogy miután az erdeifenyő magnak fontja — ft. 70 kr. — 1 fort. néha több is; s egy 1600 □ öles holdra helyvetésnél 12—14 font mag és 3—6 napszám igényeltetik, az illyen ültetvények előállitása igen nagy költséggel jár. S ha ezen tetemes kiadás még hasznot hozna, akkor csak hagyján lenne.

Külömben is az erdeifenyő ültetők, olly téreken, hol a nemesebb fanemek is diszlenek, — rendesen a nyegle erdőszők szoktak lenni. A fiatal 10—15 éves erdeifenyő ültetvényekkel mellyek szemre többet mutatnak és minden avatlannak feltünnek jobban lehet kérkedni mint az épen olly koru tölgy ültetvényekkel.

Úgy vagyunk evvel is mint midőn az alvidéki ember valamely bányához jön s az ott heverő érczek közül a legcsillogóbbat többnyire az értéketlen kénkovandot választja, mig a bányász az igénytelen kinézésüben feltalálja a gazdag arany s ezüst tartalmat.

Talán azt lehetne felhozni az erdeifenyő védelmére, hogy illy tájakon, mint könyü epületfa nagy értékkel bir, minthogy belöle jó deszka és zsindely készithető.

Ezen állitás helyességét kétségbe vonni ugyan nem lehet, de hasonlitsuk ösze a jövedelmet, a mit egy erdő ezen kezelés mellett ád azon haszonnal mellyet a tölgyerdő ád fa- makk- és gubics termése után, — az elönyt minden esetre a tölgy nyeri.

Külömben is az illy vidékeken egy fürészmalom fölállitása a szükséges vizerő hiányában igen sok nehézséggel jár.

De ha az erdeifenyő csak ugyan jövedelmezőnek is mutatná magát, nem volna-e helyesebb ezen, a talajra nézve igen elégülékeny gesztlel inkább az úgy is nehezen müvelhető kopárlatokat és erdötlen halmokat, minőket nálunk úgy is eleget látni, erdősiteni.

Talán az erdeifenyőt gyors növése tenné ajánlhatóvá?

Korántsem, mert az teljes kinövésére, hogy használható épület és deszkának való fát adjon, nem kisebb fordatartamot igényel, mint a tölgy. Középerdőüzemre csak mint felfa s így is csak kevéssé — alerdőüzemre pedig épen nem alkalmatos, mert töröl való hajtóképességgel nem bir; mig a tölgy különösen a középerdő gazdálkodásra alkalmas, és ezen üzemmódnál a legnagyobb makk és gubics termést adja, mivel a felfák koronái szabadabb állásnak örvendvén a napsugarak behatásának jobban kivannak téve, a miért is legtöbb gyümölcsöt hoznak, lévén a virágrás, és így a gyümölcsözés fő tényezője a világosság.

II.

Ezen erdeifenyő ellenes sorok után térjünk át azon elvek kijelölésére, mellyek alapján a makk és gubics termő erdők kezelendők.

Ezen erdőknél minden esetre első helyet érdemel a mocsárfa, vagy mint a növényészek nevezik a Kocsányos Tölgy (Stieleiche Quercus pedunculata) mellyel makkoltatásra nézve egy szinvonalon áll a

Tölgyfa, Kocsántalan Tölgy, (Traubeneiche Quercus robur) azomban az elöbbi tulajdonképen a gubics, vagy mint néhol nevezik a suska termö geszt. Ez tehát makkot és gubicsot is ád. Nálunk az erdei fák királyának nevezhetö, melly czímét senki sem fogja elvitázni akarni, a ki hatalmas törzsét, égbe nyuló viharral daczoló sudarát, és terebély koronáját látta, melly ott áll a rengetegben évszázadokon át, mellynek árnyékában még harczos apáink vadász serege pihent beszélve vig vadász és dicsö harczi kalandokat.

Mellynek törzsét most már az örlö féreg, és aggkorhozta bélrev kiváják; mellynek odujában állatok lelnek menhelyet. Csak kérge él még, de azért száradó ágainak végei még kizöldülnek.

Ott áll mint egy agg hös; régi fényéböl csak nagysága és tisztelet parancsoló alakja maradván fel!

Ezen két tölgynem után következik a cser és a bikk, melly utóbbi azonban inkább a felvidék lakója.

A kezelésnél mindenek elött az üzemmód megválasztása szükséges, a melly makk és gubics termelési tekintetben szál vagy közép erdö lehet.

Kis birtokosoknak inkább ajánlható a középerdö üzem, mert hamarább hoz jövedelmet, miután az al-fa 20—40 év mulva már vágható.

A makkoló erdökben a fordatartam a lehetö legnagyobbra helyezendö, — mivel a vén tölgyek rendesen legtöbb gyümölcsöt hoznak addig t. i. míg a törzs korhadásnak nem indul. Az ifjitás módjaira nézve a vetényvágás ajánlható, ámbár a tarvágás is használtathatik.

A vetényvágás azomban annyival elönyösebb mivel amellet a müvelési költségek kikerültettnek, vagy legalább tetemesen kissebülnek.

A vetényvágás után 3—4 évig, azaz míg egy magtermö év nem jön és hullam nem mutatkozik várni kell; csak azután vágandók le a többi fák, a hiányosan vetényült hellyek pedig mielöbb makkal vagy magonczokkal ültetendök be.

A kiültetésnél mindig a mocsártölgynek adassék elöny, — a feljebb elöadott okoknál fogva, tekintetbe vevén azomban az erdö fekvését a fanem és termöhely igényeit. A déli és mélyebben fekvö helyekre tehát mocsárt az ellenkezökre pedig inkább tölgyet ültetvén.

A felserdült erdő szorgalmasan gyéritendő, hogy a lombozatba jobban beható lég, melegség és világoság által nagyobb koronák növelése s ennek következtében nagyobb növedék idéztessék elő és a növények magzó korukat előbb érjék el.

Ezen kezelés mellett az állab már 50 éve körül hozand magot, csekély menyiségüt ugyan, de a makkoltatás rövid idő után elkezdődhetik melly ezután évről évre növekszik.

Ha 120—150 éves fordát veszünk föl, a mi a tölgynél nem nagy, sőt kedvező helyeken nagyobb is lehet; akkor az erdőnek $^2/_3$ része folytonos makkolási, gubics és legelő használatra képes.

Azomban a makktermés beállta után is czélszerü a gyéritést folytatni, kivágván a gyengébb és elnyomott geszteket, hogy a koronák terjedhessenek és a napsugarak jobban behathassanak.

Nem kevésbbé ajánlható a középerdőüzem a mint már róla említés is tétetett. A lehető legnagyobb fordatartamra helyezett felfák makkot és gubicsot dúsan teremnek, a fiatalabb magról kelt gesztek epület és szerszámfát, az al-fa pedig az évenként fölhasználandó tüzi fát adja.

Az al-fa más fanemekből is állhat, úgy mint: bikk, gyertyán, juhar, szil s a t-ből de fel-fáknak mindég makktermő gesztek hagyandók, más fanemek csak azon esetre, ha azok még fiatal korukban szerszámfául lennének használandók.

Azért a fel-fa menyiség meghatározásánál, azon esetben ha a fiatalabb osztályokból is akarunk vágni, tekintetbe kell venni a szükségeltető epület és szerszámfa menyiséget és e szerint kell kivetni az egyes korosztályokra a hagyonczok számát.

Illés Nándor.